

Jób a Fáraó előtt hallgatott – mikor kövessük a példáját?

Mielőtt a Fáraó rabszolgasorba vetette volna a zsidó népet, három bölcs tanácsadója véleményét kérte ki: Jób, Bileám és Jitró.

„**Bileám**, aki tanácsot adott – végül megölték. **Jób**, aki hallgatott¹ – végül szenvedésre ítéltetett. **Jitró**, aki elfutott – kiérdemelte, hogy az utódai a Szanhedrinben ülhessenek.” (Sztotá 11a)

Úgy tűnik ebből a történetből, hogy a Fáraó neméppen a nyitott gondolkodás jegyében kívánta meghallgatni alattvalói véleményét.

Hiszen máskülönben Jitrónak nem lett volna oka elfutnia, nyugodtan elmondhatta volna, hogy nem tartja jó ötletnek, hogy a zsidó népet ártatlanul sanyargassák.

Így aztán Jób hallgatása is érthető. Különösen egy másik, híres talmudi tanítás fényében:

„*Rabbi Ilái mondta Rabbi Elázár beRabbi Simon nevében: ahogyan micva mondani olyan dolgot, ami meghallgattatik, úgy micva nem mondani olyan dolgot, ami végül nem hallgattatik meg.*

Rabbi Ábá mondta: köteles [nem mondani], ahogyan írva van: 'Ne fedd meg a gúnyolódót, nehogy meggyűlöljön – fedd meg a bölcset, hogy megszeressen.'” (Jevámot 65b, Mislé 9:8 alapján)

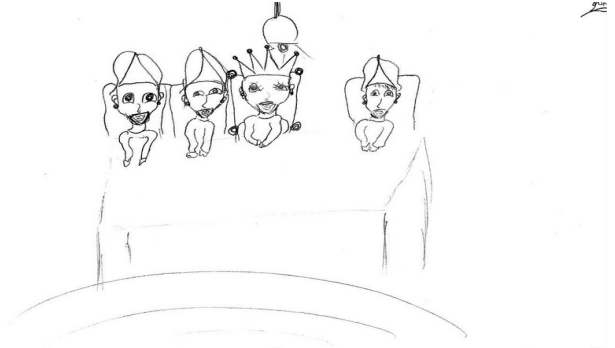
Mivel Jób látta, hogy Fáraó kérdése költői, ezért inkább úgy döntött, hogy hallgat.

Akkor azonban miért kapott mégis ilyen súlyos büntetést? Mi volt a bűne?

A *Briszker Ráv* (Jichák Zeév Soloveitchik, 1886-1959, Fehéroroszország-Izrael) híres magyarázata szerint ez is, mint minden más büntetés *midá keneged midá [mértéket a mértékkel]* történt, vagyis pontosan annak megfelelő, ami a cselekedet volt.

Jób beteg lett, fájdalmai lettek, és kiabált miattuk. De vajon segített rajta a kiabálás? Nem. És mégis kiabált! Miért? **Azért, mert ilyen az emberi természet: ha fáj, akkor kiabál.**

¹ A Zohár magyarázata szerint a Fáraó el akarta pusztítani a zsidókat, de Jób azt tanácsolta neki, hogy inkább csak hajtsa őket rabszolgasorba (Bo 33a). Eszerint jobban érthető az, hogy ő is szenvedést kapott büntetesként.

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség • **Székhely:** 1084, Budapest, Scheiber Sándor u. 2. • **Felelős kiadó-szerkesztő:** Szántó-Várnagy Binjomin rabbi
Rajz: Farnadi-Jerusalimi Temima • **Terjesztés:** Vida Ákos • **Megjelenik** 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

lunk. Ha pedig Jób nem kiabált, amikor a Fáraó gonoszságát hallotta, akkor az azt jelenti, hogy nem is fájt neki eléggé.

Ugyan Jób elképesztő szenvedéseit aligha lehet ennyire leegyszerűsítve megmagyarázni, de maga a lényegi üzenet érthető: nem feltétlenül csak akkor kell megszólalunk, ha abból azonnal kézzelfogható eredmény származik.

Még akkor is, ha nem tudjuk az igazságtalanságot megakadályozni vagy visszafordítani, de szót tudunk emelni ellene, az is fontos értékkel bír.

Már magában a Talmudban is találhatunk a feddéssel kapcsolatos, jóval erőteljesebb véleményyt:

„*Meddig tart a feddés kötelessége? Ráv mondja: amíg meg nem ütik. Smuel mondja: amíg el nem átkozzák. Rabbi Jochánán mondja: amíg rá nem kiabálnak.*” (Erchin 16b)

Hogyan hangolható össze ez a tanítás azal, hogy ha a másik nem hallgatja meg, akkor inkább ne is mondjuk?

A Ritvá (a sevilla-i Jom Tov, 1260-1315) magyarázata szerint ha csak **kettesben** vagyunk, akkor vállalhatjuk a fenti kockázatokat (ütés, átkozás, kiabálás), a **nyilvánosság** előtt azonban jobban tesszük, ha hallgatunk.

Ezt az értelmezést idézi és *paszkenolja* [véglegesíti] (apró finomítással) Remo² a *Sulchán Áruchban*:

„*Ha tudja, hogy nem fogják megfogadni szavait, akkor ne feddje nyilvánosan, csak egy alkalommal. [...] Viszont ha egyedül vannak, akkor köteles feddni addig, amíg meg nem üti vagy átkozza.*” (OC 608:2)

A magyarázók számos hasonló szempontot megfogalmaznak, amik indokolják hogy megszólaljunk-e vagy inkább tartózkodjunk. Például hogy az adott törvény, amit a másik megszeg, szerepel-e a Tórában explicit módon leírva, illetve az illető tartja-e a Tórát³.

IMA

A jóság három fokozata: *chén*, *cheszed* és *ráchámim*

Imáinkban gyakran említünk három szorosán kapcsolódó fogalmat: *chén*⁴ [szépség], *cheszed* [jóság] és *ráchámim* [irgalom].

Mi az eredetük, összefüggésük, és miért említjük őket egyszerre?

Mindennap találkozunk ezekkel a kifejezésekkel a reggeli áldásokban [*hámáávir séná*], az *Ámidá* utolsó áldásában [*Szim sá-lom*], a rabbik kádisában, a szombat reggeli Tóraolvasás után mondott *Jekum purkán*

imákban, valamint az úti imában is [*tefilát háderech*].

Viszont talán a legtöbbször az étkezés utáni áldásban szerepel: az első és negyedik áldásban, valamint az ünnepeken mondott *Jáále vejávo* betoldásban egyaránt.

Azt várnánk, hogy ezt a fordulatot a hagyományos irodalmunkban is megtalálhatjuk: a Tórában, a Tanachban, a Talmudban, valamint a Zohárban.

2 Mose Iszerlesz rabbi (1530-1572, Lengyelország)

3 *Ld. Áruch HáSulchán 608:7.*

4 E szó mélyebb jelentéséről külön már korábban bővebben tanultunk: *Jákob ajándékai és Chanuka háromféle szépsége*, Omek magazin IV. évf., 8. szám.

A **Tórában** valóban szerepel ez a három kifejezés – noha nem egészen ugyanebben a formában. Az Örökkévaló irgalmasságának 13 tulajdonságában ezt olvashatjuk:

„Az Örökkévaló Örökkévaló, kegyelmes [ráchum] és irgalmas [chánun] Isten, hosszantűrő és nagy jóságú [ráv cheszed]...” (Mózes 2., 34:6)

Hasonló formában található meg ez a hármas a **Zsoltárok könyvében** is, a minden nap háromszor mondott – feltehetőleg éppen a fenti tórai szöveg alapján íródott – Ásré zsoltárban:

„Irgalmas [chánun] és kegyelmes [ráchum] az Örökkévaló, hosszantűrő, és nagy jóságú [gdol cheszed].” (Zsoltárok 145:8)

A **Talmud** már teljes formájában említi a három kifejezést (חן וחסד ורחמים), viszont kizárólag ott, ahol a fentebb említett imák pontos szövegének valamelyikét idézi (*Be-ráchot 29b, 60b*). Így innen nem kapunk bővebb magyarázatot arra, hogy mi a jelentősége e három kifejezés együttes említésének.

A **Zohárban** egyetlen helyen szerepel a három kifejezés egymás után. Abban a részben, ami arról ír, hogy a különböző szintű lelkek nem ugyanazon a „tisztítótűzön” fognak majd keresztül menni evilági életük befejeztével.

A pokolbeli szenvedés kizárólag gonosz embereknek van fenntartva. A közepesek és a legkiválóbbak lelkei szintén megtisztulnak, de jóval kevesebb fájdalommal:

„Azoknak a lelkeknek, akik az irgalom oldaláról valóak – ők az **irgalmasok [ráchmáim], a kegy [chiná], jóság [chisdá] emberei** – nem szükséges még olyan langyos víz sem a megtisztulásukhoz, mint a közepeseknek.” (*Beháálotechá 153a*)

A Talmud utáni időkben élt rabbik igyekeztek megmagyarázni, hogy pontosan mit is jelent ennek a háromféle kifejezésnek az együttes használata. Mi célt szolgál és mit fejez ki a többféle, rokon értelmű megfogalmazás?

Joszéf Albo (1380-1444, Spanyolország), a *Széfer Háilkárim* című klasszikussá vált művében úgy magyarázza, hogy az ember életének három szakaszának feleltethető meg (4:35:7): az első szakasz a **növekedés**, a második a **stagnálás**, a harmadik a **leépülés**.

A háromféle kifejezés pedig megfelel az irgalom mértékének, ami az ember ellátásához szükséges. Ez megmagyarázza azt is, hogy miért éppen az étkezés utáni áldásban találjuk meg e három kifejezés legtöbb megemléztetését.

A **kezdeti stádiumban** minimális irgalom szükséges, hiszen a babát, a gyereket mindenki szépnek találja [*chén*]. A **második szakaszban** a *cheszed* [jóság] mértéke elégséges, a **harmadik szakaszban**, az öregkorban viszont a *ráchámim* [irgalom] szükséges. Ezért is ritkább és nagy ajándéknak számítjuk azt, ha valaki egészséges és hosszú életet érdemel ki.

Némileg hasonló magyarázatot ad a **Máhárál**, a prágai Löw rabbi (1512-1609), *Gevurot Hásém* című könyvében (64:4). Számára a három szint három típusú *cádiknak* [igaz embernek] feleltethető meg.

A legmagasabb szintű *cádikok* a *chén* szintjén vannak, őket az Örökkévaló mintegy „szép”-nek találja, kegyet találnak az Ő szemében, és mindenféleképpen ellátja őket.

Ezt követik azok, akik az Örökkévaló jóságára [*cheszed*] hagyatkoznak, hogy táplálja

őket. A harmadik kategória pedig az *irgalomra [ráchámim]* hagyatkozik.

Mindkét magyarázat szerint a három fokozat ugyanazon a skálán mozog, „jó-jobb-legjobb”-típusú módon. Vajon lehetséges olyan értelmezés is, amiben mind a három kifejezés szerepe elkülönül?

A *chén* az a fajta *szépség*, amit a jótevő lát a másokban, amiért jót tesz vele (*szimpátia*). A *chén* folyamatának kezdeményezője az, aki a jót kapja.

Ezzel szemben a *ráchámim* a jótevőből indul ki. Ugyanis ez a jótevő együttérzése a másikkal (*empátia*).

A *cheszed* pedig e kettő között helyezkedik el: amikor a jót azért tesszük, mert **maga a cselekedet a jó**, függetlenül attól, hogy milyen viszony fűz minket ahhoz, aki kapja.

Eszerint a *chén* és a *ráchámim* egy-egy kétirányú kapcsolat kétféle irányának, míg a *cheszed* magának a kettő közötti pontnak feleltethető meg.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 15:35 és 16:14 között.

Szombat kimenetele: 17:24.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:37-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

EZEN A HÉTEN IS! Szombat reggel 8:30-tól tanulunk, 9:00-tól imádkozunk.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Jövő csütörtökön (január 30-án): **Svát hónap újholdja**.

A hónap jellege⁵ a zsidó hagyományban: *ízlelés*.

Molád (újhold pontos ideje): szerda reggel 6:17 + 56 2/3 másodperc (17 chelek)

Sábát sálom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN IV. évfolyam 14. számát

Winkler Miksa adományozta

Pinchász Cháim ben Odel

emlékének szentelve, akinek *Tévét hónap* 15-én volt a 21. jorcájtja.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelke felemelkedésére!

5 A *Széfer Jecirá*, az egyik legkorábbi hagyományos kabbalisztikus szöveg, mely az 5. fejezetében a 12 hónapot az ember 12 képességének felelteti meg (beszéd, gondolat, járás, látás, hallás, cselekvés, együttlét, szaglás, alvás, izgatottság, ízlelés, nevetés).